

Till Finansdepartementet
STOCKHOLM

Diarienummer: Fi2023/00486

Remissvar från riksorganisationen Hela Sverige ska leva
Till mailadress: fi.remissvar@regeringskansliet.se

2023-06-02

Posttjänst för hela slanten

Finansieringsmodeller för framtidens samhällsomfattande posttjänst, SOU 2023:4

Vi är en riksorganisation vars syfte är att ge allmännyttan genom att verka för goda villkor i hela landet, en god landsbygdsutveckling och en god balans mellan stad och land. Vi företräder byarörelsen och stöts av medlemsorganisationer som vill att Hela Sverige ska leva.

Sammanfattningsvis vill med detta remissvar trycka på att:

- Den samhällsomfattande posttjänsten bör hanteras med ett större helhetsperspektiv än idag. Vi lämnar förslag om att regeringen behöver bygga strukturer för att stärka samordningen och identifiera synergier för den samhällsomfattande posttjänsten.
- Alla förslag till kortsiktiga besparingar måste vägas noga mot dess långsiktiga samhällseffekter – vilket gör att vi motsätter oss tredagarsbefordran. Vi menar också att målnivån på 95 procent i första hand bör höjas till 100 procent, i andra hand kompletteras med en geografisk komponent.
- Staten bör genom sin ägarstyrning ge Postnord ett samhällsuppdrag, precis som många andra statliga bolag har. Vi tror inte att principer om ekonomisk lönsamhet och avkastning kan väga upp en posttjänst som tunnans ut där den behövs som mest – med risk för både utanförskap och försämrade möjligheter till utveckling.

Hela Sveriges syn på samhällsomfattande post

Remissvaret från Hela Sverige ska leva tar sin utgångspunkt i att den samhällsomfattande posttjänsten är en del av en grundläggande samhällsservice som ska finnas på likvärdiga villkor i hela landet. Detta ligger i linje med den nationella landsbygdspolitiken och det riksdagsbundna målet om livskraftiga landsbygder i hela landet. Tillgängligheten till olika typer av samhällsservice som till exempel post beskrivs där som avgörande för utvecklingen i Sveriges landsbygder.

Vi noterar att utredningen följer praxis och i stort hanterar den samhällsomfattande posttjänsten som en sektorsfråga – även om vissa konsekvensbeskrivningar förekommer. Detta är problematiskt då frågan har betydelse för bredd av samhällsområden.

Ur ett strikt sektorsperspektiv kan det vara relevant att tunna ut såväl posttjänsten som annan samhällsservice. Kanske blir det billigare? Kanske bedöms konsekvenserna acceptabla ur ett nationellt perspektiv? På så sätt är det fullt möjligt för det offentliga att utarma grogrunden för människor att bo, leva och driva företag i Sveriges landsbygder.

Vi menar därför att det är mycket viktigt att sätta frågorna i ett bredare sammanhang – både geografiskt och sektormässigt. Genom det ökar möjligheterna att kunna möta behov och förutsättningar på olika platser samt motverka ökade klyftor mellan landsbygder och städer. I stora delar av landsbygderna landar frågan om posttjänst i en kontext där bredbandsutbyggnaden är långt ifrån färdig och mobilnätet bristfälligt. Där tillgängligheten generellt sett är lägre till såväl kommersiell som offentlig service, vilket är särskilt oroande i en tid när kostnadsökningar utmanar såväl civilsamhälle som offentliga aktörer och privat näringsliv.

Ett förslag för att stärka helhetsperspektiven

Hela Sverige ska leva menar att regeringen bör sträva efter att stärka helhetsperspektiven i hanteringen av den samhällsomfattande posttjänsten. Detta kan ske genom att till exempel inrätta en samverkansplattform som motsvarar nuvarande Bredbandsforum, eller genom att utöka uppdraget för Centralt Samordningsforum som koordineras av Tillväxtverket.

Viktiga utgångsvärden i det är sannolikt ett tydligt uppdrag och involveringen av en bredd av aktörer, från till exempel myndigheter, civilsamhälle och näringsliv. Det kan bidra till ökat helhetsperspektiv på den samhällsomfattande posttjänsten, men kommer inte åt problematiken med sektorisering som helhet.

Vi menar därför att det finns skäl för regeringen att också ta ett större grepp genom att inrätta ett landsbygdspolitiskt råd, med uppdrag att långsiktigt både följa och föreslå insatser för att stärka utvecklingen gentemot de landsbygdspolitiska målen.

Skälen till att posttjänsten bör ingå i ett sådant initiativ är flera:

- Förändringarna sker snabbt och kommer slå olika på olika platser. Att stärka de territoriella perspektiven i frågor som rör såväl posttjänst som annan samhällsservice är därför angeläget.
- Förändringar i den samhällsomfattande posttjänsten behöver relateras och vägas samman med förändringar vad gäller annan service och infrastruktur. Alltför snäva perspektiv riskerar att drabba utvecklingen i landsbygder.
- När flera frågor hanteras samlat finns förutsättningar att identifiera synergier mellan områden och realisera samordningsvinster.
- Den samhällsomfattande posttjänsten är i sig ett komplext system där styrning och uppföljning behöver stärkas. Förutsättningarna att driva policyutveckling stärks då detta sker i en kontext med annan styrning och annan uppföljning.

Som helhet menar vi att ett sådant råd kan bidra till det landsbygdspolitiska målet som är beslutat i riksdagen – och samtidigt säkerställa att den samhällsomfattande posttjänsten kommer alla till del på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt. Vi tror att en nyckel för framgång blir att säkerställa rådets tvärssektoriella mandat inom Regeringskansliet.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att minst 95 procent av de inrikes brev som lämnas in för tredagarsbefordran ska delas ut inom tre påföljande arbetsdagar, oavsett var i landet breven har lämnats in. Vi menar att tre förändringar är angelägna:

För det första finns en risk att den typen av målformuleringar på nationell nivå slår mot boende och företag i landsbygder – med en oproportionerligt stor andel av de 5 procent som får lägre servicegrad.

Vi menar att målet bör vara att ingen lämnas utanför, varför 100 procent är en bättre målnivå. Kvarstår nivån på 95 procent behöver en territoriell dimension tillkomma i målformuleringen. Ett alternativ är att målet ska gälla på länsnivå. Ett annat att det ska gälla de sex kommuntyper som bland annat används för att följa upp landsbygdspolitiken i budgetpropositionen. Ett tredje alternativ kan vara att använda DeSo-indelningen från Statistiska centralbyrå för att skärpa kraven på geografisk likvärdighet.

För det andra ser vi att målet, oavsett den kommande utformningen, också bör gälla oavsett vart i landet breven skickas till.

För det tredje motsätter vi oss förslaget till tredagarsbefordran då det sänker kvalitén på posttjänsten i alltför hög utsträckning, och riskerar ge negativa effekter i landsbygder. Distributionen av fysiska dagstidningar behöver fungera i hela landet. På många håll i framför allt norra Sverige sker dagens utdelning genom Postnord.

Redan varannandagsutdelning försvårar för människor att ta del av aktuella nyheter – särskilt i områden som i hög utsträckning saknar snabbt internet och i viss utsträckning digitala vanor. Också allmän kommunikation med myndigheter och i specifika frågor som till exempel vårdkontakter och i samband med val försvåras. Vi menar att det finns en risk att tredagarsbefordran underminerar den långsiktiga infrastrukturen för postservicen, vilket riskerar att slå mot dess funktion som samhällsviktig verksamhet. Framför allt gäller detta avvecklingen av det så kallade riksflyget.

Finansieringsmodeller

Hela Sverige ska leva har inga synpunkter på föreslagna finansieringsmodeller i sak – så länge de leder till önskade effekter. Vi vill dock trycka på att det är angeläget att inte skapa ett system som är beroende av privata aktörer utan formellt samhällsansvar. Vi är generellt positiva till konkurrens och en mångfald av aktörer, men risken är samtidigt uppenbar att kommersiella aktörer väljer bort områden där de inte bedömer att de kan tjäna pengar.

Med det sagt menar vi att till exempel upphandling av lokala aktörer som ett komplement till Postnord är en typ av mångfald som vi tror kan berika systemet. Det finns dock starka skäl att inte underskatta svårigheterna med många aktörer som ska använda delvis samma distributionsnät.

22 av statens 45 bolag har ett samhällsuppdrag att generera andra effekter än ekonomisk avkastning för ägaren. Vår uppfattning är att också Postnord ska ges samhällsuppdrag som tydliggör krav på att tillhandahålla en samhällsomfattande posttjänst i hela landet. Vi tror inte att principer om ekonomisk lönsamhet och avkastning för Postnord kan väga upp en posttjänst som tunnast ut där den behövs som mest – med risk för både utanförskap och försämrade möjligheter till utveckling. Samhällsservicen bidrar med större värden än de ekonomiska. Sannolikt är det i samband med detta också relevant att ge Post- och telestyrelsen ett utökat uppdrag att följa upp utfallet.

Avslutningsvis

Generellt sett är vår uppfattning att utredningen bidrar med ett viktigt underlag för diskussion om hur den samhällsomfattande posttjänsten kan vara långsiktigt hållbar - som del av en breddad och mer helhetsorienterad syn på framtidens samhällsservice.

Vireda, 2023-06-02

Irene Oskarsson
Ordförande

Avelsbo, 2023-06-02

Erik A. Eriksson
Ordförande

HELA SVERIGE.

Tel växel: 010-489 13 50

Stortorget 7, 2 tr

111 29 STOCKHOLM

www.helasverige.se

info@helasverige.se

